

© TR BEELD. Een kerk van architect Tjeerd Kuipers (l) en van Evert Margry. Een idee is om van elke architect één kerk te behouden.

Tussen hoop en sloop staat een verlaten kerk

Er staan te veel kerken leeg. Die kunnen niet alle worden gered. En dus, stellen experts, moet er worden geselecteerd.

Er zijn flink wat gemeenten die bijvoorbeeld 50.000 euro in het onderhoud steken, terwijl 1,5 miljoen euro nodig is.

Petra Stassen, directeur Kerkelijk Waardebeheer

De overheid moet het onder ogen zien: de meeste leegstaande kerken kunnen niet worden gered. Het onderhouden van verlaten godshuizen is zo ontzettend duur dat gemeenten en het Rijk moeten selecteren. Sommige kunnen ze subsidiëren, andere zullen aan hun lot worden overgelaten of worden gesloopt.

De waarschuwing komt van prominenten op het gebied van kerkelijk vastgoed: stichting Kerkelijk Waardebeheer, kerkverzekeraar Donatus en kunsthistoricus Herman Wesselink van de Vrije Universiteit. Ze zijn sceptisch over het pleidooi dat twee fractieleiders uit de Tweede Kamer, Gert-Jan Segers (ChristenUnie) en Alexander Pechtold (D66) maandag in deze krant hielden. Die willen dat het kabinet zo snel mogelijk met beleid komt om kerken te behouden.

Politieke actie is inderdaad welkom, vinden de deskundigen. En dat D66 hiervoor pleit, geeft aan dat nu ook niet-kerkelijken waarde hechten aan kerkgebouwen. Maar, zo zegt de directeur van Kerkelijk Waardebeheer Petra Stassen: "Den Haag kan waarschijnlijk niet zo veel voor de kerken betekenen. Een paar jaar geleden heeft dat de verantwoordelijkheid voor erfgoed juist naar de gemeenten geschoven. En die hebben veel te weinig geld." Haar stichting begeleidt geloofsgemeenschappen bij herbestemming.

Reparaties

Kerkelijke leegstand zorgt nu door het hele land voor problemen. Door decennia van ontkerkelijking staat in veel dorpen en stadswijken een kerk die niet meer voor diensten of missen gebruikt wordt. Vaak gaat dat om monumentale gebouwen, waarvan de eigenaren geen geld hebben voor reparaties. Zelfs als Den Haag gemeenten extra geld geeft, blijven de gaten op hun begrotingen enorm. "Er zijn flink wat gemeenten die bijvoorbeeld 50.000 euro in het onderhoud steken, terwijl 1,5 miljoen euro nodig is."

Daar komt volgens Wesselink bij dat het aantal verlaten kerken steeds sneller oploopt. Hij doet promotieonderzoek naar het behoud van kerkgebouwen en brengt het vastgoed in kaart. Hij schat dat nu ongeveer een derde tot de helft van de Nederlandse godshuizen een nieuwe bestemming heeft gekregen als appartementencomplex, kantoor of cultureel centrum.

Van 200 naar 30 kerken

Niet alle kerken hebben geldsteun nodig, zegt Wesselink. "Maar een deel wel. Dan heb je het al snel over een paar duizend gebouwen." Dat aantal gaat naar verwachting nog flink toenemen. Alleen al het aartsbisdom Utrecht zal in twintig jaar tijd van 200 naar ongeveer 30 kerken gaan, voorspelde aartsbisschop Eijk onlangs.

De overheid zou wat Stassen betreft moeten besluiten alleen speciale exemplaren te behouden. "Dan moet je bijvoorbeeld zeggen: van de twintig kerken die een bepaalde architect heeft ontworpen, blijven we er één of twee steunen. Zoiets moet je landelijk coördineren."

De Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed, die inzet op herbestemming, wil niet ingaan op voorstellen voor nieuw beleid. Maar, zo laat een woordvoerder weten, 'keuzes maken is inderdaad onvermijdelijk'.

Dat gaat dan wel frictie geven, voorspelt verzekeraar Simon Kadijk van Donatus, dat de meeste kerken in Nederland verzekert. "Je kunt zeggen: er zijn zoveel monumentale kerken, die moeten we niet allemaal bewaren. Maar leg dat maar eens uit aan een gemeente die maar één zo'n kerk heeft."